

Přelom 19. a 20. století: Válka o Kubu a mexická revoluce

konec 19. století

- postupující industrializace, urbanizace (← zahraniční investice, přistěhovalectví)
- vnitřní kolonizace
- profesionalizace armády, úřednického aparátu
- narůstání vzdělanosti

Frigorífico v Buenos Aires, ca. 1880

- formování „latinskoamerické“ identity
- *indigenismo* v literatuře a umění

Victor Meirelles, *Moema*, 1886

Kuba

- s Portorikem jediné zbývající španělské kolonie v Latinské Americe
- narůstající závislost na produkci cukru – otrokářská ekonomika – obavy kreolů z otrockých povstání (1844 „spiknutí žebříku“)
- modernizace provozů – parní stroje, 1837 železniční trať spojující Havanu a Bejúcal
- od 40. let anexionisté volali po připojení Kuby k USA. Jižní státy USA jako záruka další existence otrokářství, ale alternativa i pro liberály a demokraty
- po roce 1865 zájem USA na anexi Kuby opadl – ale americké investice
- 1868 revoluce ve Španělsku – liberální vláda – ale situace Kuby nezměněna → Carlos Manuel de Céspedes, *Grito de Yara*

José Martí (1853-1898)

- většina života v exilu – Španělsko, USA
- *Nuestra América* (1891)

„Ti rodilí Američané, kteří se stydí za matku, jež je vychovala, protože nosí indiánskou zástěru. (...) Tito synové naší Ameriky, kterou musejí zachraňovat Indiáni, a přitom je na vzestupu, tito dezertéři, kteří se ucházejí o pušku v armádách Severní Ameriky, jež své Indiány utápí v krvi a je v úpadku! (...) Vždyť v které vlasti může člověk pociťovat více hrdosti než v našich bolestiplných amerických republikách, vyrostlých mezi němými masami Indiánů v hřmotu zápasení knihy s kostelním svícem, na zakrvácených rukách stovky věrozvěstů?“

- 1868–1878 první válka za nezávislost („desetiletá válka“)
- 1879-80 druhá válka za nezávislost („malá válka“)
- 1886 zrušení otroctví
- 1895 vyhlášena nezávislost Kuby → třetí válka za nezávislost (1895-98)
- 1898 vstup USA do války (← výbuch lodi *Maine* v havanském přístavu)

Rough Riders (Theodore Roosevelt) po bitvě na San Juan Hill, 1898

1898 – španělsko-americká válka

- definitivní konec španělského koloniálního panství
- Španělsko donuceno uznat nezávislost Kuby a Filipín, Portoriko připadlo USA (jako „nezačleněné území“) a základna Guantamo na Kubě
- Plattův dodatek 1901 – výrazné omezení kubánské nezávislosti
- identitní krize ve Španělsku („generace roku '98“)
- nahrazení britské dominance v Latinské Americe dominancí severoamerickou

Mexiko ve 2. polovině 19. století

- po smrti Benita Juareze (1872) další občanská válka, porážka liberálů → *caudillo* Porfirio Díaz (prezidentem oficiálně 1876–1880, 1884–1911)
- modernizace ekonomiky, stavba železnic, podpora zahraničních investic (především z USA) a přistěhovalectví z Evropy
- podpora vědy, vzdělávání
- exportní zemědělství – *haciendy* – většina populace dál žila v bídě

- diktátorský styl vlády, potlačování opozičních názorů

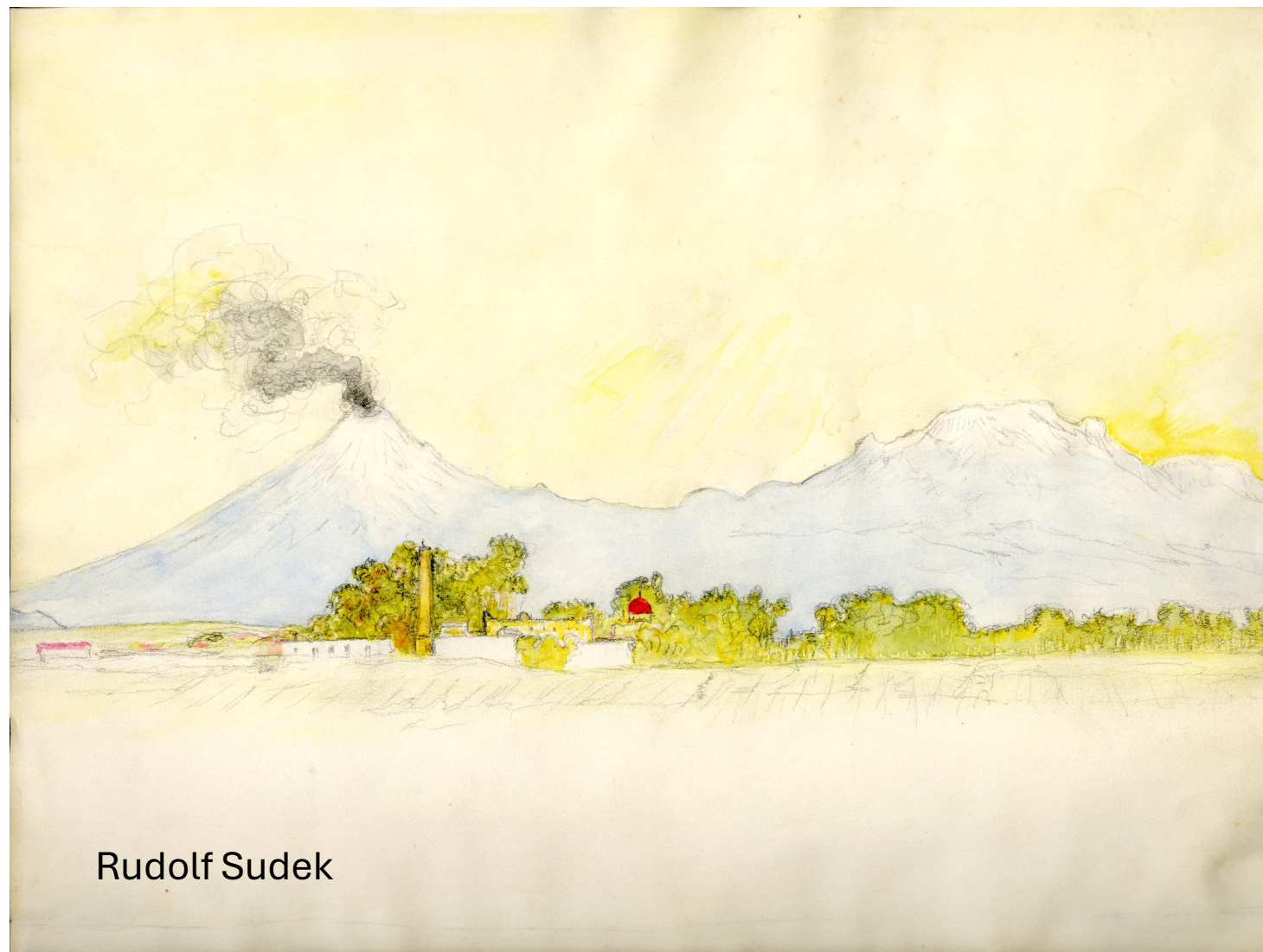
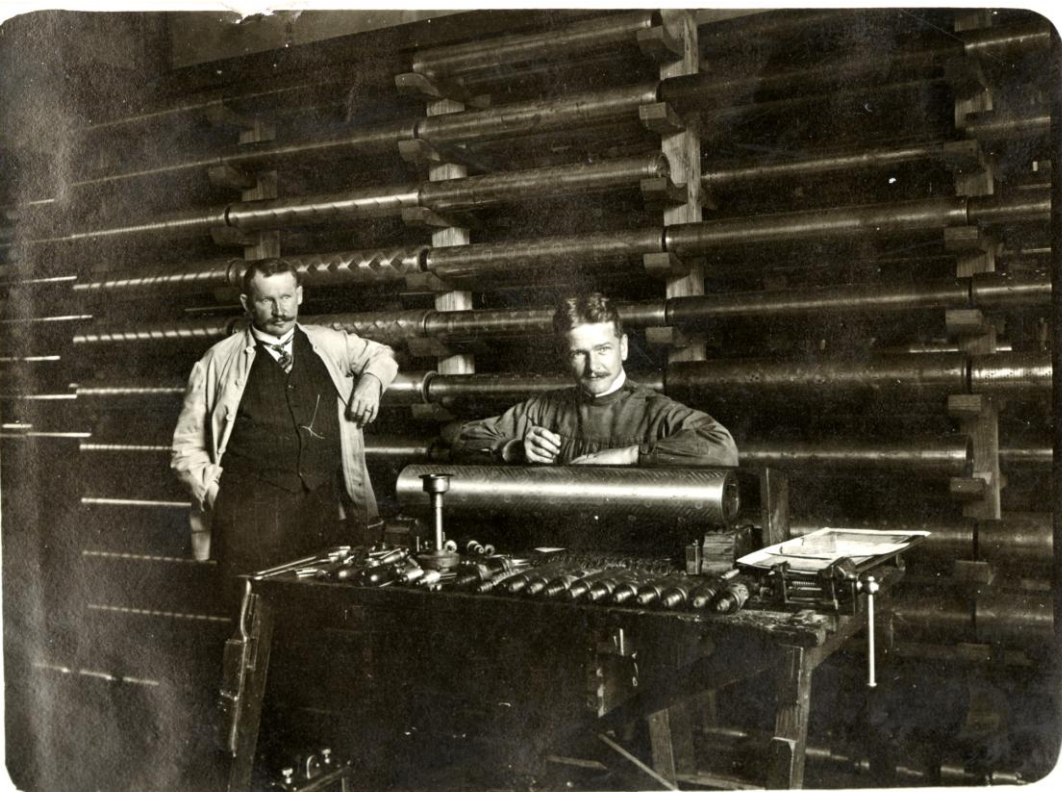
Budova opozičního deníku *El Hijo del Ahuizote* (1903)

- budování mexické identity –
podpora archeologie

- podpora přistěhovalectví – zahraniční experti – včetně českých/rakouských

(textilní průmysl v Pueble atd.)

Rudolf Sudek

- 1910 (přípravy na stoleté výročí zahájení bojů za nezávislost) – Díaz přes původní slib znovu kandidoval v prezidentských volbách

- říjen 1910 – Francisco Madero – *Plan de San Luis Potosí*
anulace volebních výsledků a vypsání nových voleb
náprava křivd souvisejících s pozemkovou držbou

→ mobilizace venkovského obyvatelstva – požadavky daleko nad rámec původního Plánu ze San Luis Potosí

- květen 1911 Díaz kapituloval a opustil Mexiko
- listopad 1911 – Madero zvolen prezidentem, ale venkovské nepokoje pokračovaly
- Emiliano Zapata, José Doroteo Arango (Pancho Villa)
živelná parcelace velkostatků, vyhánění/zabíjení *hacendados*
- listopad 1911 – Zapata – *Plan de Ayala* – požadavek radikální pozemkové reformy

Pancho Villa

soldaderas – ženy mexické revoluce

- únor 1913 – Victoriano Huerta prohlásil Madera za svrženého, spolu s viceprezidentem José María Pino Suárezem popraven
- Venustiano Carranza proti Huertovi

„Deset tragických dnů“ v Ciudad de México, 1913

- duben 1914 invaze armády Spojených států – obsazen přístav Veracruz (← americké investice do mexického ropného průmyslu)
- červen 1914 – bitva u Zacatecas – Huerta poražen Pancho Villou, venkovští povstalci nakrátko obsadili hlavní město
- leden 1917 – Zimmermanův telegram (návrh spolupráce mezi německým císařem a Venustianem Carranzou) → vstup USA do první světové války na straně Dohody

Američtí vojáci ve Veracruz, 1914

- americké jednotky operovaly na mexickém území – argumentem výpady Pancho Villy za mexicko-americkou hranici

březen 1916 – Columbus, Nové Mexiko

leden 1917 – ústava z Querétara

- výrazně nacionalistická
- záruky občanských práv, sociální a pracovní vymoženosti (např. osmihodinová pracovní doba, právo na stávku)
- pozemková reforma – zakládání zemědělských družstev (*ejidos*)
- nacionalizace nerostného bohatství

ústava uváděna v život jen velmi pomalu

1920 – Carranza svržen povstáním
v armádě → prezidentem Álvaro
Obregón

1920-1940 – doba postupné
politické a ekonomické
konsolidace

Homer Stinson, *Dayton Daily News*, 1920

1926-29 – hnutí *cristeros* – protesty na venkově proti šikaně katolické církve ze strany mexické revoluční vlády

indigenismus = mexická revoluce se přihlásila k indiánskému kulturnímu, sociálnímu a rasovému) dědictví jako k jednomu z pilířů mexické společnosti

veřejná edukace
nástěnné malby (*murales*)

José Clemente Orozco, Cortés a Malinche, Escuela Nacional Preparatoria, 1926

Diego Rivera, Epopej
mexického národa,
Palacio de
Gobierno, 1930

1929 Partido Nacional Revolucionario → 1946 Partido Revolucionario Institucional

1934 – prezidentem Lázaro Cárdenas – revoluční nacionalismus

1938 - znárodnění mexické ropy

Demonstrace v Ciudad de México, 1938

průběh mexické revoluce

- extrémní a všudypřítomné, dlouhodobé násilí
- infrastruktura vybudovaná za porfiriátu využita v revoluci
- sociální bariéry ve společnosti pokračovaly
- rozvoj žurnalistiky, veřejných debat
- emigrace vyšších i nižších vrstev

dlouhodobé dopady mexické revoluce:

- ústava z Querétara vzorem sociální legislativy
 - ideologická inspirace (Zapata, Villa a rolnický vzdor)
 - pozemková reforma jako cesta k řešení hlavních problémů Latinské Ameriky
 - alternativa k sovětskému modelu revoluce
-
- 1952-64 Bolívie
 - 1959 Kuba
 - 1979-89 Nikaragua

„nedokončená“ revoluce

- přetrvávající sociální rozdíly v Mexiku
- korupce a klientelismus, narůstající autoritářství → kritika vůči PRI
- novým podnětem k protestům kubánská revoluce (1959)

- masové protesty v roce 1968 ← nesouhlas s pořádáním olympiády
- studentské hnutí – „masakr na Tlatelolcu“ (říjen 1968)

70. a 80. léta –
postupná liberalizace

